(321) "क्षै क्षये" (I-भ्वादिः-913. अक. अनि. पर.)

[1]क्षायकः-यिका, क्षापकः-[2]क्षपकः-पिका, चिक्षासकः-सिका, चाक्षायकः-यिका ;

क्षाता-त्री, क्षपयिता-त्री, चिक्षासिता-त्री, चाक्षायिता-त्री ;

[3]क्षायन्-न्ती, क्षपयन्-न्ती, चिक्षासन्-न्ती; —

क्षास्यन्-न्ती-ती, क्षपयिष्यन्-न्ती-ती, चिक्षासिष्यन्-न्ती-ती ; —

— क्षपयमाणः, — चाक्षायमाणः ;

— क्षपयिष्यमाणः, — चाक्षायिष्यमाणः ;

विक्षाः-विक्षौ-विक्षाः ; — — —

[4]क्षामम्-क्षामः-क्षामवान्, क्षपितः, चिक्षासितः, चाक्षायितः-तवान् ;

[5]प्रक्षः, [6]क्षायः, क्षपः-[7]क्षपा, चिक्षासुः, चाक्षाः ;

क्षातव्यम्, क्षपयितव्यम्, चिक्षासितव्यम्, चाक्षायितव्यम् ;

क्षाणीयम्, क्षपणीयम्, चिक्षासनीयम्, चाक्षायणीयम् ;

[8]क्षेयम्, क्षप्यम्, चिक्षास्यम्, चाक्षाय्यम् ;

[9]ईषत्क्षाणः-दुःक्षाणः-सुक्षाणः ; — —

---

1. 'आदेच उपदेशेऽशिति' (6-1-45) इत्यात्वे, 'आतो युक् चिण्कृतोः' (7-3-33) इति युक्। एवं घञि, णमुलि च ज्ञेयम्।
2. ण्यन्तस्य 'क्षै' धातोः **भोज**मते घटादिषु पाठः। तदानीम् 'अर्तिह्रीव्लीरीक्नूयीक्ष्माय्यातां पुग् णौ' (7-3-36) इति पुकि, घटादित्वेन मित्त्वात्, 'मितां ह्रस्वः' (6-4-92) इत्युपधाया ह्रस्वः। अन्येषां मते घटादिपाठाभावात् **क्षापकः-क्षापिका** इत्यादीनि रूपाणि यथायथमूह्यानि।
3. शपि, 'एचोऽयवायावः' (6-1-78) इत्यायादेशे च रूपम्।
4. '**क्षायो मः**' (8-2-53) इति निष्ठातकारस्य मकारः।
5. 'आतश्चोपसर्गे' (3-1-136) इति कर्तरि कः प्रत्ययः। 'आतो लोप इटि च' (6-4-64) इत्याकारलोपः।
6. '**श्याऽऽद्व्यधाश्रु—**' (3-1-141) इत्यादिना कर्तरि वा णः प्रत्ययः। युगागमः।
7. ण्यन्तात् पचाद्यचि टाप्। **क्षपयति**=वारयति इन्द्रियाणां चेष्टामिति **क्षपा**=रात्रिः। 'राजानं तु कुरुश्रेष्ठं ते हंसमधुरस्वनाः। आश्वासयन्तो विप्राग्र्याः **क्षपां** सर्वां व्यनोदयन्॥' (महाभारते-आरण्यपर्वणि 1-43) इति **शब्दकल्पद्रुमे**।
8. यत्प्रत्यये, 'ईद् यति' (6-4-65) इत्याकारस्य ईकारे गुणे च रूपम्।
9. ईषदाद्युपपदेषु 'आतो युच्' (3-3-128) इति खलपवादो युच्।